Erfgoed Magazine Enschede

Een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede,

Jaargang 7 - nummer 100 MAART 2023

Inhoudsopgave

1. Wij hebben iets te vieren.
2. De EUREGIO.
3. Nieuwe eigenaar bungalow Vlierstraat 820.
4. Boekenshop.
5. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede.
6. Rondleiding Huis Singraven.
7. De Tram.
8. Herdenkingsbord.
9. Immaterieel erfgoed.
10. Erfgoed in breder perspectief.(1.)
11. De partners van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.
12. Glasbewassing monument niet zo eenvoudig als u wellicht denkt. (2.)
13. Kijk & vergelijk.
14. Werelderfgoed Unesco: Stelling van Amsterdam, Grachtengordel Amsterdam en Droogmakerij de Beemster.
15. De Rooms-Katholieke Kerk "Onze Lieve Vrouw van de Heilige Rozenkrans"
16. Boek van de maand.
17. Duurzaamheid in het interieur.
18. Samenvatting Modelreglement Kleine VvE's beschikbaar.
19. De bioscoopcultuur van Enschede (4.) Concertgebouw Irene - Noorderhagen.
20. De Oosterkerk (gemeentelijk monument) gaat in 2023 sluiten.
21. Landgoed Herickhave.
22. Het Rijksmonumentenregister.
23. Steeds meer geschillen over warmtepomp.
24. Gratis waardestelling kerkinterieurs.
25. Positief advies over conciërgewoningen.

1. Wij hebben iets te vieren.

Ons magazine is aangekomen bij het magische getal van 100 afleveringen. In haar bestaan is de lezerskring steeds verder gegroeid en dat is mooi. Veel mensen voelen zich betrokken bij het waardevolle erfgoed dat we bijna dagelijks tegenkomen. Zonder verleden geen heden en zonder verleden geen eigen identiteit. Monumenten en culturele gebruiken zijn de richtingaanwijzers die ons verbinden met het verleden. Maar stoffige, verstilde richtingaanwijzers die hun tijd doorbrengen onder een glasstolp verliezen hun rol. Het is en blijft de kunst om het erfgoed mee te nemen in de tijd. Soms moeten we voor een gebouw op zoek naar een nieuwe functie en zijn er aanpassingen nodig om het geheel te laten passen bij nieuwe activiteiten. Soms moeten we werken aan de inrichting van de omgeving om erfgoed beter tot zijn recht te laten komen of uitleg te geven over de oorspronkelijke functie. En bijna altijd valt er wat te ontdekken, details of een historie die ons doet verwonderen en inspireert om het verleden en de toekomst beter te begrijpen.

Ook in de komende afleveringen van ons magazine zullen we verborgen schatten aan het licht brengen, ons best doen u als lezer te verwonderen, projectontwikkelaars en bouwers te inspireren en met de andere erfgoedorganisaties in onze stad samen te werken om het culturele erfgoed van Enschede nog beter op de kaart te zetten. En samen voorkomen we dat erfgoed verstilt en stoffig zijn tijd slijt, langzaam degenereert, geruisloos wegkwijnt ergens in een hoekje. Erfgoed moet leven, inspireren, verwonderen en verbinden. Dat lukt alleen als het een prominente plek krijgt in het straatbeeld, we er letterlijk niet omheen kunnen. En niet alleen in ons blikveld, maar ook in ons bewustzijn en gevoel. Dit is de missie van onze stichting en met hulp van iedereen die ons een goed hart toedraagt moet dit lukken.

Ter gelegenheid van de 100e editie van het Erfgoed Magazine Enschede hebben wij de Enschedese wethouder Jeroen Diepemaat 10 vragen voorgelegd die betrekking hebben op het cultureel erfgoed van Enschede.

1. In hoeverre is de gemeente Enschede bereid financieel en organisatorisch te investeren om de historische tram terug te halen naar Enschede.

We hebben hier recent in de gemeenteraad over gesproken. We hebben in de begroting nu geen budget opgenomen om dit mogelijk te maken. Dat betekent dat we nu financieel niet kunnen helpen. De Raad beslist waar we geld aan toewijzen. Mogelijk dat de Raad in het kader van 700 jaar stadsrechten hier budget voor wil vrijmaken. Dat is aan de Raad in het kader van een ruimer gesprek over hoe we in 2025 ons jubileum willen vieren.

2. De gemeente Enschede pleit vaak voor burgerparticipatie. Waarom zijn burgers van Enschede niet vertegenwoordigd in de nieuwe Adviescommissie Cultuurhistorie Enschede.

De gemeente vindt participatie heel belangrijk en daarom gaan we twee burgerleden benoemen in de nieuwe adviescommissie. Burgerleden waren vanaf het begin onderdeel van de samenstelling. We zijn nu bezig met de werving. De voorzitter van de huidige adviescommissie is lid van de sollicitatiecommissie. We zijn nog aan het werven, dus als er inwoners van onze stad zijn met kennis en passie voor cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit en welstand, dan houden we ons van harte aanbevolen.

3. Op welke wijze kan de gemeente Enschede monumenteigenaars helpen bij het verduurzamen van een monument.

Het verduurzamen van je eigen woning of pand is als eerste de verantwoordelijkheid van individuele eigenaren. Op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staat veel informatie die eigenaren van monumenten kan helpen.

We richten ons met gemeentelijke ondersteuning nu eerst op koopwoningen van mensen met een smalle beurs om daarmee bij te dragen aan het bestrijden van energiearmoede. In de huursector doen de corporaties al veel. In de toekomst willen we ook met andere ondersteuningsprogramma's aan de slag, waarbij we ook aandacht zullen hebben voor monumenten. Om dat te kunnen betalen zijn we ook afhankelijk van het Rijk om voldoende middelen voor deze opgave ter beschikking te stellen.

4. Welke persoonlijke ambities hebt u als wethouder voor wat betreft het cultureel erfgoed van Enschede.

Sinds ik wethouder ben heb ik altijd veel aandacht gegeven en gevraagd voor ons cultureel erfgoed. Wat ik belangrijk vind is dat erfgoed een vast onderdeel is van onze ruimtelijke afwegingen en deze een duidelijke plek geven bij nieuwe ontwikkelingen. Daarom werken we nu aan een nieuwe cultuurhistorische waardekaart, die niet alleen gaat over gebouwen maar ook over structuren en nog belangrijker, de belangrijke plekken en gebouwen in context zetten en we het verhaal vertellen van de stad.

5. De herontwikkeling van monumenten verloopt soms erg moeizaam. Denk hierbij aan het boerderijcomplex de Kromhof, de voormalige directeurswoning van het slachthuis aan de Pathmossingel. Wat kunt u doen om het definitieve verval van deze monumenten te voorkomen en procedures c.q. handhaving te versnellen.

Soms is herontwikkeling van monumenten lastig omdat behoud van een pand wel eens in conflict wil komen met wat de eigenaar graag zou willen of omdat de kaders die we als gemeente hebben in de weg staan om tot een rendabele herontwikkeling te komen. In die laatste gevallen zoeken we naar maatwerk. Voor De Kromhof hebben we pas geleden aan de raad zo'n voorstel voor maatwerk gedaan. De raadscommissie was positief en we werken dat nu verder uit met de eigenaar.

Soms is door allerlei redenen maatwerk niet mogelijk. Dreigt een pand dan echt in verval te komen dan kunnen we handhavend optreden.

We hebben in ons beleid ook opgenomen dat het behoud van een monumentaal pand juist aanleiding kan zijn om meer ruimte te bieden op functies als wonen of kantoren. Voorwaarde is wel een goede cultuurhistorische inventarisatie en waardestelling, het aanwijzen van het pand als monument of als karakteristiek en een verbouw die past binnen de waardestelling. Hiermee behouden we belangrijke gebouwen en bieden we plek om in een bijzonder gebouw te wonen of te werken.

6. De monumentstatus voor verschillende objecten "erfgoed van de Koude Oorlog" van de voormalige vliegbasis Twente laat lang op zicht wachten. Wat is hierin precies uw toekomstverwachting en welke bijdrage kan de gemeente Enschede hierin leveren.

Het erfgoed uit de Koude Oorlog is nog een relatief nieuw onderwerp binnen cultuurhistorie. Niet zo lang geleden was die geschiedenis aanleiding om terug te komen op een eerder voorgenomen afweging om panden te slopen. Na gesprek met de organisaties op het gebied van erfgoed kijken we nu met de eigenaar naar behoud en herontwikkeling binnen een waardestelling.

Ik verwacht dat de nieuwe waardekaart ook aandacht zal besteden aan de Koude Oorlog als onderdeel van de geschiedenis van Enschede met een belangrijke militaire basis op haar grondgebied.

7. Onze ervaring is dat monumenteigenaars het op prijs zouden stellen dat de gemeente Enschede voor monumenteigenaars jaarlijks een werkconferentie organiseert met een duidelijke agenda over monumentenbeheer. In hoeverre onderschrijft u een dergelijk initiatief.

Ik vind dit een interessante gedachte die ik graag verder bespreek met de organisaties op het

gebied van erfgoed in ons eerst volgende bestuurlijke overleg.
Ik zou graag willen weten wat de behoefte is en op welke wijze alle partners op het gebied van erfgoed een bijdrage zouden kunnen leveren.

8. Enschede is een stad met veel traditie. In hoeverre heeft het immaterieel erfgoed de aandacht van de gemeente Enschede, en worden er initiatieven ontwikkeld.
Ook immaterieel erfgoed heeft onze aandacht. Tegelijk blijft immaterieel erfgoed levend omdat inwoners het belangrijk vinden en hier zich voor willen inzetten. Dat is wel een belangrijke randvoorwaarde, de gemeente kan niet in haar eentje immaterieel erfgoed in stand houden. De gemeente wil vooral faciliteren en inwoners de ruimte bieden.

9. Bent u van mening dat het cultureel erfgoed van Enschede meer moet worden geïntegreerd in de toeristische kwaliteiten van Enschede, maar hoe dan?
Ons cultureel erfgoed is onderdeel van wat Enschede aantrekkelijk maakt om te bezoeken en te verblijven. We zijn bezig met nieuw beleid op het gebied van recreatie en toerisme, ook samen met de regio. Hierin heeft erfgoed ook een belangrijke rol te spelen. Hoe we die rol prominenter kunnen maken, denken we nog over na.

10. Waar zou u als wethouder Enschede nog een extra impuls willen geven als het gaat om het cultureel erfgoed van Enschede.
Ik zou graag samen met de organisaties op het gebied van erfgoed willen bekijken hoe we de groep van inwoners die zich interesseren en willen inzetten voor erfgoed breder kunnen maken en ook meer jonge mensen kunnen betrekken bij dit belangrijke onderwerp.

---

2. De EUREGIO.

De EUREGIO heeft een oppervlakte van ongeveer 13.000 km². In het gebied wonen bijna 3,4 miljoen mensen. Ongeveer twee derde van het gebied en de bevolking behoren tot het Duitse en een derde tot het Nederlandse grondgebied. Aan Duitse kant strekt de regio zich uit over delen van de deelstaten Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen. Aan Nederlandse zijde horen delen van de provincies Gelderland, Overijssel en Drenthe bij de EUREGIO.

Onze stichting heeft zich tot doel gesteld u eveneens te informeren over het cultureel erfgoed in de EUREGIO. Met name Noordrijn-Westfalen is een interessant gebied omdat wij vanuit Enschede en Twente historische banden hebben met deze streek. In onze 100e editie willen wij u kennis laten maken met Osnabrück, een belangrijke historische stad en de unieke waterburcht Burg Vischering.

Burg Vischering

Burg Vischering. *Foto Dietman Rabich Wikimedia Commons*

Burg Vischering is het ideale model van een waterburcht in het Münsterland. Met zijn ronde kasteelhoofdgebouw midden in het water is het een architectonisch monument van schilderachtige eenheid – alom bekend als populaire bestemming en fotothema.
De naam Vischering komt pas in de 14e eeuw voor. Het eerste schriftelijke bewijs van het kasteel dateert echter uit het jaar 1271. Destijds vertrouwde de bisschop van Münster, Gerhard von der Mark, het toe aan de ridder Albert von Wulfheim. Deze moest met een kleine troep het kasteel tegen aanvallen verdedigen en ter beschikking houden van de bisschop. Deze maatregelen waren gericht tegen de broers Hermann en Bernhard von Lüdinghausen die in de naburige kastelen Lüdinghausen en Wolfsberg woonden. De broers waren leenmannen van de zeer rijke nabijgelegen keizerlijke abdij Werden, die ze zelf wilden regeren.
De bisschop van Münster beschouwde de bouw van Wolfsberg als een ondermijning van zijn soevereine rechten en was daarom gedwongen op te treden. Hij liet de stad Lüdinghausen veroveren en het kasteel Wolfsberg vernietigen. Om zijn tegenstanders in bedwang te houden schonk hij Albert von Wulfheim het fort, later Vischering genoemd. Een facsimile van het schenkingsdocument uit 1271 is te zien in het museum op Burg Vischering.

Locatie en architectuurgeschiedenis

Het kasteel, gebouwd in het laagland van de rivier de Stever, werd beschermd door een nieuwe waterweg. Het is echter moeilijk om de exacte data voor de architectonische ontwikkeling van het kasteel te bepalen. Recente studies wijzen op een voorgaand gebouw, mogelijk daterend uit de 12e eeuw op de plaats van het hoofdkasteel. In 1271 verrees op de huidige binnenplaats van het kasteel een machtige middeleeuwse torenwoning.
Bij de latere verbouwing van het kasteel werd de ringmuur, waarvan het exacte tijdstip van ontstaan eveneens onbekend is, slechts gedeeltelijk doorbroken.
Later werd er bovenop de muur gebouwd en als gevolg van deze bouwwijze geeft het kasteel tot op de dag van vandaag een gesloten, goed versterkte indruk, hoewel het kasteel van 1519 tot 1622 als woonkasteel werd uitgebreid, te beginnen met een nieuw poortgebouw bij het hoofdgebouw. Een grote brand in 1521 bood opnieuw aanleiding tot renovatie. Er werden hogere woonvertrekken en een trappenhuis gebouwd. Ten slotte werd de erker gebouwd die boven de huisvijver uitsteekt. Een barokke transformatie van het kasteel bleef uit, mogelijk ook omdat tegen het einde van de 17 ^{e}eeuw het kasteel zijn rol als hoofdverblijfplaats van de eigenaarsfamilie had verloren. Hoewel het kasteel nooit ongebruikt bleef en van belang bleef voor de identiteit van het huis van Droste zu Vischering, duurde het nog tot 1893 – 1923 voordat het *Erbdrostenhof* voor graaf Maximiliaan voor lange tijd als woonplaats diende.

In 1944 veroorzaakten bommen uit WO II zware schade. Direct na de oorlog begon de wederopbouw.
In 1972 werd het Münsterland Museum geopend en in 1984 uitgebreid. In 2018 werd de permanente tentoonstelling binnen het regionale project "WasserBurgenWelt" *(de wereld van waterburchten)* heropend na een grondige herinrichting die parallel loopt aan een omvangrijke renovatie van het gehele complex. Sindsdien informeert Vischering, als "Portaal van kastelen en paleizen in het Münsterland", ook over de toeristische attracties in de omgeving.

Bron:
Kulturkries Coesfeld.

Video over Burg Vischering

Openingstijden: van dinsdag tot en met zondag van 10.00 tot 18.00 uur.
Adres Burg Vischering
Berenbrock 1
59348 Lüdinghausen
Duitsland.

Osnabrück

Foto: SCEE.
Osnabrück is een zogenaamde kreisfreie Stadt die in het zuidwesten van de Duitse deelstaat Nedersaksen ligt. Al jaren voordat er sprake was van een stad, woonden hier mensen. Het bewijs hiervoor is te vinden in de aanwezigheid van megalithische bouwwerken. Deze hunebedden liggen tegenwoordig langs de Straße der Megalitkultur. Deze toeristische route loopt van Osnabrück naar Oldenburg. Langs de 310 kilometer lange route liggen 33 archeologische vindplaatsen. Daar vind je vooral hunebedden en menhirs.
Osnabrück is 'pas' in de vroege middeleeuwen ontstaan, toen door Karel de Grote het bisdom Osnabrück gesticht werd. Halverwege de twaalfde eeuw kreeg Osnabrück stadsrechten en mocht het zich met muren gaan versterken. Door de eeuwen heen heeft Osnabrück een belangrijke rol gespeeld.

Zo was Osnabrück samen met Münster in 1648 een van de twee steden waar de Vrede van Westfalen gesloten werd. Dat verdrag betekende het einde van de Dertigjarige Oorlog. Tegenwoordig is Osnabrück een geliefde studentenstad die is onder zowel Duitse als Nederlandse stedentrippers populair is. De ligging op ongeveer een uur rijden van Enschede zorgt ervoor dat Osnabrück prima bereikbaar is vanuit Nederland.

Stadhuis van Osnabrück

Het laatgotische raadhuis is de belangrijkste bezienswaardigheid van Osnabrück. Dit bouwwerk staat aan de Markt en is gebouwd tussen 1487 en 1512. Kenmerkend voor het uiterlijk zijn de grote trap aan de voorzijde, het achttien meter hoge schilddak en de zes torentjes. Op de ruim vijfhonderd jaar oude voordeur is een bronzen deurkruk aangebracht die het jaar 1648 en een duif tonen. Opvallend is dat het raadhuis nog steeds als dusdanig fungeert. Het raadhuis van Osnabrück speelde een belangrijke rol bij het einde van de Dertigjarige Oorlog. In 1648 werd in de Friedenssaal van het stadhuis de Vrede van Westfalen Vrede gesloten.

Dom van Osnabrück
Aan het Domhof staat het oudste gebouw van Osnabrück. Het is de Dom St. Peter, die beter bekend staat als de Dom van Osnabrück. Het bisdom Osnabrück bestaat al sinds het einde van de achtste eeuw na Christus. Twee kerken hebben de huidige dom voorgegaan. De Dom St. Peter is tussen 1218 en 1277 gebouwd. Dat was niet de dom zoals je hem tegenwoordig ziet. De rechter westtoren is in de vijftiende eeuw vervangen door het huidige laatgotische exemplaar, waarbij opvalt dat deze duidelijk groter is dan de linkertoren. De symmetrie is daardoor verdwenen in de voorkant van de kerk. De relatief eenvoudige tentdaken zijn tijdens de herstellingen na de Tweede Wereldoorlog aangebracht. De Dom van Osnabrück is vrij te bezoeken.

Landschaftspark Piesberg
Piesberg ligt net buiten de bebouwde kom van Osnabrück. Deze plek staat tegenwoordig bekend als Landschaftspark Piesberg en is onderdeel van het UNESCO Geopark TERRA.vita. De naam van dit geliefde natuur- en geologische park kan vertaald worden als "levensloop van de aarde". Middelpunt van Landschaftspark Piesberg is de steengroeve waar bijna duizend jaar lang actief gedolven werd. Nu is de groeve een soort van door mensen gegraven canyon geworden. Je kunt Landschaftspark Piesberg te voet verkennen. Er loopt een wandelroute van ongeveer acht kilometer om de steengroeve heen. Uitkijkpunten geven je een gaaf uitzicht op de groeve.
Je kunt het bij Piesberg gelegen Museum Industriekultur Osnabrück bezoeken. Hier kun je de geschiedenis zien van het industriële tijdperk in de omgeving van Osnabrück.

Het hoogtepunt van het bezoek aan het museum is de rit in een glazen lift 30 meter onder de grond. Daar treffen bezoekers een historische mijntunnel van rond 1855. Een bijna 300 meter lang deel van de tunnel werd eind jaren negentig opnieuw blootgelegd en opengesteld voor museumbezoekers.
Bron: Marketing Osnabruck.

COLOFON

Het Erfgoed Magazine Enschede is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Redactieadres:
Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Bankrelatie:

NL87 INGB 0006 9973 92 t.n.v. Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Disclaimer
Ondanks aan de samenstelling van deze nieuwsbrief bestede zorg kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de onvolledigheid of onjuistheid van deze nieuwsbrief.

Heeft u dit Magazine doorgestuurd gekregen en wilt u deze ook zelf ontvangen? Aanmelden kan via de de homepage van onze website

---

3. Nieuwe eigenaar bungalow Vlierstraat 820.

Bungalow aan de Vlierstraat 820 is een gemeentelijk monument.

Geheel onttrokken aan het zicht bevindt zich aan de Vlierstraat een fraaie naoorlogse bungalow. Het is een voorbeeld van moderne architectuur. Het woonhuis is in 1954 ontworpen door Hein Salamon. Het tuinontwerp is van de hand van Mien Ruys en stamt uit 1967.

Het woonhuis heeft inmiddels een nieuwe eigenaar namelijk de vereniging Hendrick de Keyser Monumenten. Maar wie is eigenlijk deze nieuwe eigenaar?
Vereniging Hendrick de Keyser werd in 1918 opgericht door enkele Amsterdammers onder leiding van de wijnkoopman Jacobus Boelen. In een tijd van economische bloei constateerden de oprichters dat sloop, nieuwbouw en verpaupering het beeld van de Nederlandse dorpen en steden ernstig aantastten. De remedie was in haar eenvoud een krachtig en probaat middel: door aankoop huizen redden en verhuren. De inkomsten uit verhuur maakten het onderhoud mogelijk. Deze praktische aanpak kenmerkt nog steeds de werkwijze van de Vereniging. Al in het eerste jaar van haar bestaan werd door de leden van de Vereniging bepaald dat het werkterrein heel Nederland zou moeten omvatten. De Vereniging is sindsdien uitgegroeid tot de grootste landelijk werkende restaurerende instelling in ons land. Eenmaal verworven huizen blijven voor altijd deel uitmaken van de collectie.
De collectie groeit met ongeveer vijf panden per jaar en omvat op dit moment 439 panden en complexen, waaronder huizen, boerderijen, buitenplaatsen, hofjes, villa’s, torens, vissershuisjes en raadhuizen, verspreid over 115 plaatsen in heel Nederland. Ze blijven behouden door ze te gebruiken. Veel van de panden worden verhuurd als woonhuis of als bedrijfspand. Sommige huizen zijn te huur als vakantiehuis, of je kunt er trouwen, vergaderen of een bijeenkomst organiseren. Een aantal parels uit de collectie is te bezoeken als museumhuis. Samen vertegenwoordigen de panden van Hendrick de Keyser Monumenten 500 jaar nationale woongeschiedenis.
Voor meer informatie over Hendrick de Keyser Monumenten klik HIER

---

4. BOEKENSHOP.

In onze boekenshop bevinden zich ruim 90 boeken over cultureel erfgoed en de historie van Enschede en Twente. Met de aankoop van een boek ondersteunt u tevens de activiteiten van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede. Bent u op zoek naar een specifiek boek of wilt u boeken aan de stichting ter beschikking stellen? Laat het ons weten. Via e-mail: info@cultureelerfgoedenschede.nl.

Klik hier

---

5. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede.

Het Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede is een centraal informatiepunt, dat een breed publiek in de gelegenheid stelt om melding te doen van bedreigd, onbekend en/of ondergewaardeerd historisch erfgoed in de gemeente Enschede.

De doelstelling van het Meldpunt is het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het behoud en waardering van karakteristieke, beeldbepalende gebouwen, objecten, landschappelijke elementen en structuren. Het resultaat van de melding kan zijn dat initiatieven worden ontwikkeld tot mogelijk behoud en/of ontwikkeling van een object.

Daarnaast kunnen we via ons maandelijkse Erfgoed Magazine en de website aandacht schenken aan de melding.
Met onze eigen kennis en de kennis uit ons (inter)nationale en regionale netwerk op het gebied van herontwikkeling, exploitatie & instandhouding, juridische zaken en (digitaal) informatiebeheer denken we graag mee met het erfgoedveld binnen de gemeente Enschede.
Met de inzender van de melding overleggen wij of een en ander geschikt is voor publicatie.
Uitsluitend met toestemming van de inzender gaan wij over tot eventuele publicatie.

Het meldpunt is gestart op 1 januari 2019 en u kunt uw bericht versturen via het blokje "Meldpunt Cultureel Erfgoed" onderaan iedere webpagina van onze website www.cultureelerfgoedenschede.nl of klik HIER

---

6. Rondleiding Huis Singraven.

Huis Singraven. Foto's: SCEE

In de winter/voorjaar worden iedere zaterdagmiddag doorlopende rondleidingen gehouden van 13.30 tot en met 15.30 uur. Na Pasen (10 april 2023) zijn er weer vaker rondleidingen in het huis.
Het hoofdhek staat vanaf 13.30 uur open. Je loopt op de splitsing naar rechts, naar de toren van het Huis. Hier koop je de kaarten voor de rondleiding die plaats vindt onder begeleiding van een gids.
Een ervaren gids gaat met u mee door het Huis en toont u de waardevolle kunst-, antiek- en meubelcollectie die door de laatste bewoner van het Huis, de heer Laan, bijeen gebracht is.
Duur van de rondleiding: 1 uur.
Toegangsprijs: € 10,00 per persoon. (Kinderen tot 12 jaar alléén toegang onder begeleiding van een volwassene)

---

7. De Tram.

De restauratie van de oude Enschedese tram krijgt langzaam maar zeker vorm en inhoud. Het is inmiddels een diep gekoesterde wens van veel Enschedeërs om deze historische tram weer terug te halen naar Enschede. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan zeker als het om de financiën gaat. Er staat een beslismoment aan te komen of het project daadwerkelijk kan worden gerealiseerd. Daarvoor is geld nodig maar vooral de wil van veel betrokken partijen.

Foto boven: Ruim 80 jaar heeft de Enschedese tram gefungeerd als zomerhuisje. (Foto SCEE)

Foto onder: De tram uit 1921 nog altijd in bedrijf in Essen (D)

Maar mocht u denken dat zal er wel nooit van komen dan hebben wij een mooi voorbeeld van een historische tram die nog altijd helemaal in functie is.
Eerlijkheidshalve moet wel gezegd worden dat er in Essen een uitgebreid tramnetwerk aanwezig is en dat scheelt natuurlijk
Deze tram uit Essen (D) is gebouwd in 1921 in de Waggonfabrik Uerdingen voor de Vestische Kleinbahnen. Deze werd in 1940 samengevoegd tot de Vestische Straßenbahn. Tot 1965 werd de wagon gebruikt in de reguliere dienst en dan nog eens 4 jaar als werktram om diensten te verlenen.
De tram kwam in particulier bezit in 1974 en belandde in 1981 in het Traumlandpark in Bottrop-Feldhausen. Nadat EVAG in 1991 de treinwagon overnam, werd deze gerestaureerd tussen 1992 en 1996 en is sindsdien ingezet voor speciale ritten in het railnet; ook buiten de grenzen van de stad Essen is deze tram te gebruiken.

De tram in de jaren twintig van de vorige eeuw. Locatie Langestraat richting de Klomp

---

In het TV programma 1Twente op dinsdag 14 februari jl. heeft Dick Buursink, voorzitter van de Historische Sociëteit Enschede Lonneker, de stekker uit het Tramproject getrokken. In overleg met Wethouder Diepemaat werd de afgelopen week pijnlijk duidelijk dat de gemeente Enschede geen financiële bijdrage wil leveren voor de aanschaf van de tram. Dat is volgens Buursink zeer teleurstellend omdat hier een eenmalige kans ligt om deze tram, die in de twintiger jaren van de vorige eeuw in Enschede heeft gereden, weer naar Enschede terug te halen. Volgens Buursink gaat het om een bedrag van "slechts" € 100.000,- waarmee deze tram weer een prominente plek in Enschede zou kunnen krijgen. Buursink rekent er nu op dat de gemeenteraad zich positief zal uitspreken om de aanschaf alsnog te kunnen realiseren. Wanneer de gemeenteraad zich negatief zou uitspreken dan is de terugkeer van de tram eigenlijk een gemiste kans. Buursink hoopt erop dat zich nog een weldoener zal melden zodat de aankoop van de tram alsnog kan worden gerealiseerd.

Column

TRAMmelant.

Wanneer je de gemiddelde burger van Enschede zou vragen of de tram uit 1920 terug zou moeten komen naar Enschede dan zal het antwoord hierop volmondig ja zijn. De Stichting Historische Sociëteit is al enkele jaren bezig om dit plan te realiseren. Er is zelfs de idee om een echte trambaan te realiseren op de Roombeek. Dick Buursink, voorzitter van de Stichting Historische Sociëteit Enschede Lonneker, kwam vorige maand met de mededeling dat hij de stekker uit het project trekt omdat wethouder Diepemaat is niet bereid is om € 100.000,= te investeren in dit project. Dat is natuurlijk een tegenvaller maar om het project nu te beëindigen is wel erg kort door de bocht en lijkt meer op een politiek trucje. Ook al zou de gemeenteraad voorstander zijn dan zal deze raad ook moeten aangeven waar het geld wel vandaan moet komen en dat is best lastig. Maar was er enkele jaren geleden niet een Burgemeesterspotje van enkele tonnen?

In Enschede zijn we niet gewend om onszelf een monumentaal cadeautje te geven. Doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg is de slogan. En zuinig op erfgoed? De monumentale schoorsteen van de Hogere Textielvakschool werd abrupt gesloopt, de industriële hefkraan van Thole op de Roombeek belandde op de schroothoop. Hadden we de tram 100 jaar geleden maar bewaard dan had deze tramwagon allang een goede bestemming gehad.

Maar investeren wij nu € 100.000,= in een tram die alleen maar een parkeerplaats krijgt in de Museumfabriek? De tram wordt nu wel gerestaureerd om echt te gaan rijden en die kans zou het ook moeten krijgen. Gaan we dan ook daadwerkelijk voor een echte geëlektrificeerde tramlijn op de Roombeek? Dat laatste betwijfelen wij ten zeerste aangezien hier sprake is van aanzienlijke investeringen en exploitatiekosten. En dat nog afgezien van de vele vrijwilligers en professionals die daar voor nodig zijn en überhaupt niet te vinden zijn.

Als Enschede al een bestaande tramlijn zou hebben zoals bijvoorbeeld Den Haag dat heeft dan was het een appeltje- eitje- project. Misschien hebben we het tramproject in ons enthousiasme wel teveel geïdealiseerd wat niet wegneemt dat de tram onmiskenbaar verbonden is aan de geschiedenis van Enschede. En wat ons betreft; de tram blijft welkom in Enschede.
Voor de reactie van wethouder J. Diepemaat klik **HIER.**

---

8. Herdenkingsbord 1919.

Herdenkingsbord, uitgebracht in 1919 met de tekst “In afwachting”, duidend op de periode van vredesonderhandeling die in 1920 zouden worden gevoerd.
Het was het belangrijkste van de vijf verdragen die in voorsteden van Parijs in 1919-1920 gesloten werden omdat de Eerste Wereldoorlog er formeel mee beëindigd werd.

DE PORCELEYNE FLES - ROYAL DELFT
DELFT - HOLLAND ANNO 1919

---

9. Immaterieel erfgoed.

De term immaterieel erfgoed zult u steeds vaker tegenkomen. Wij zijn ons in Nederland steeds meer bewust van het feit dat niet alleen historische panden, kastelen en landgoederen ons verleden hebben bepaald maar ook gebruiken, tradities en vaardigheden een belangrijke rol vervullen in onze maatschappaij en dat vaak al eeuwen lang.

Immaterieel cultureel erfgoed omvat de praktijken, representaties, uitdrukkingen, kennis en vaardigheden die gemeenschappen erkennen als onderdeel van hun cultureel erfgoed. Het belang ervan wordt op wereldschaal, en op het niveau van de nationale en gewestelijke overheid erkend.
Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu en geeft een gevoel van verbondenheid met vorige generaties en is tegelijkertijd ook toekomstgericht omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties.
Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland coördineert sinds 2012 de implementatie van het 2003 UNESCO Verdrag in Nederland.

De klomp wordt in Nederland nog steeds met de hand gemaakt. Belangrijk voor de klompenmaker is kennis van de anatomie van de voet, want een klomp moet goed draagbaar zijn en lekker zitten. Het maken van klompen is een ambacht dat van meester op leerling wordt doorgegeven.
De klompenmaker zaagt een boom in plakken (bollen). Deze zijn zo dik als een klomp lang wordt. De ambachtsman klooft het hout als de punten uit een taart, ieder stuk wordt één klomp. Met een handbijl brengt hij het hout in model en verfijnt dit met een praalmes. Als de buitenkant grotendeels af is, wordt de klomp uitgehold met een speciale boor of een beitel. De klompen worden afgewerkt en moeten een aantal weken, soms maanden drogen, want klompen worden van vers en dus vochtig hout gemaakt. Dan worden ze versierd met snijwerk of worden ze beschilderd. Vorm en versiering zijn afhankelijk van de regio.

KENNISCENTRUM IMMATERIEEL ERFGOED NEDERLAND

Er zijn speciale klompen voor speciale gelegenheden, zoals bruidsklompen, en voor beroepen, zoals vissersklompen. De klompenmakers zijn zich ervan bewust dat ze een zeldzaam ambacht uitoefenen. Sinds 2008 worden er jaarlijks kampioenschappen handmatig klompen maken georganiseerd. Een belangrijk doel van de wedstrijd is het vragen van aandacht. De klompenmakers profiteren enigszins van de nieuwe tijdgeest, een tijd waarin duurzaamheid en ambachtelijkheid hoog aangeschreven staan.
Klompenmaker in Losser klik **HIER**

---

10. Erfgoed in een breder perspectief. (1.)

De stad Enschede staat vol verhalen. De geschiedenis van de stad ligt vast in monumenten die het industriële verleden vertegenwoordigen. Een deel van deze industriële voorzieningen rondom de stad zijn gerestaureerd en kregen een nieuwe bestemming. Maar het grootste deel van de voorzieningen en gebouwen is verdwenen en Iedereen die na 1980 is geboren kan zich moeilijk een beeld vormen van de oorspronkelijke context van die gebouwen. Waarom stonden ze langs een spoorlijn? Wat was de functie van een koeltoren? Wat was de functie van de toren op zo'n gebouw?
Het overgebleven industrieel erfgoed is een restant van een oorspronkelijk veel groter geheel van fabrieken, magazijnen en installaties. Jammer, maar wel begrijpelijk. De grond moest gebruikt worden voor nieuwe huizen, wegen, winkelcentra en soms ook een nieuw bedrijvengebouw. Dit roept dan wel de vraag op hoe we zorgen dat hetgeen is overgebleven kan overleven.

Het bedrijfsverzamenlgebouw Rigtersbleek Foto: Aishwayra Muralidharan

Hoe gaan we om met het industriële erfgoed dat nog verwijst naar de identiteit van de stad? Erfgoed laat zich niet in een tijdcapsule bevriezen in de tijd. Hoe kan dit erfgoed in samenhang met zijn omgeving bijdragen tot een aantrekkelijke stad met historische verhalen, maar ook met levendige activiteiten, interessante vormen, boeiende activiteiten?
Die vraag legden we voor aan Aishwayra Muralidharan MSc. Ze is als architect gespecialiseerd in de inpassing van industrieel erfgoed in stedelijke gebieden. Op een mooie nazomerdag bezochten we verschillende erfgoedlocaties en vroegen we haar een keuze te maken in locaties die dringend een opknapbeurt kunnen gebruiken. Ook vroegen we haar een ontwerp te maken om de gebouwen beter in te passen in de stedelijke context.

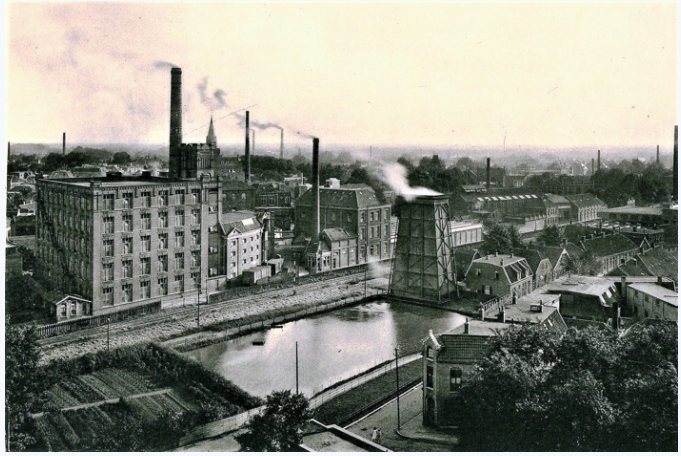

Foto Links: Van Heek en Co. Noorderhagen (2022)
Foto rechts: Van Heek en Co. (1960)

Bij onze rondgang viel haar keuze op twee locaties, het gebouwencomplex van Van Heek en Co aan de Noorderhagen en Spinnerij Oosterveld.
De gebouwen geven een beeld van de tamelijk desolate, weinig aantrekkelijke omgeving van deze monumenten. In de volgende afleveringen laten we zien hoe zo'n omgeving ook is in te richten en hoe dit bijdraagt aan de beleving van deze delen van de stad.

---

11. De partners van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

De stichting is een non profit organisatie en heeft geen commerciële doelstellingen. Aan de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede zijn professionele partners verbonden die een vakinhoudelijke inbreng leveren.

Onze partners doneren een bescheiden financiële bijdrage aan onze stichting zodat wij onze begroting op orde kunnen houden. Het zijn vooral onze partners die het financieel mogelijk maken dat wij sinds 2016 u kunnen voorzien van relevante informatie over het cultureel erfgoed van Enschede en de EUREGIO.

Partners
Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

Maar gelukkig zien we ook dat lezers van ons Magazine ons waarderen door donaties aan onze stichting. Hierbij willen wij onze partners en lezers bedanken voor de financiële steun die wij in de afgelopen jaren hebben mogen ontvangen.

---

12. Glasbewassing monument niet zo eenvoudig als u wellicht denkt. (2.)

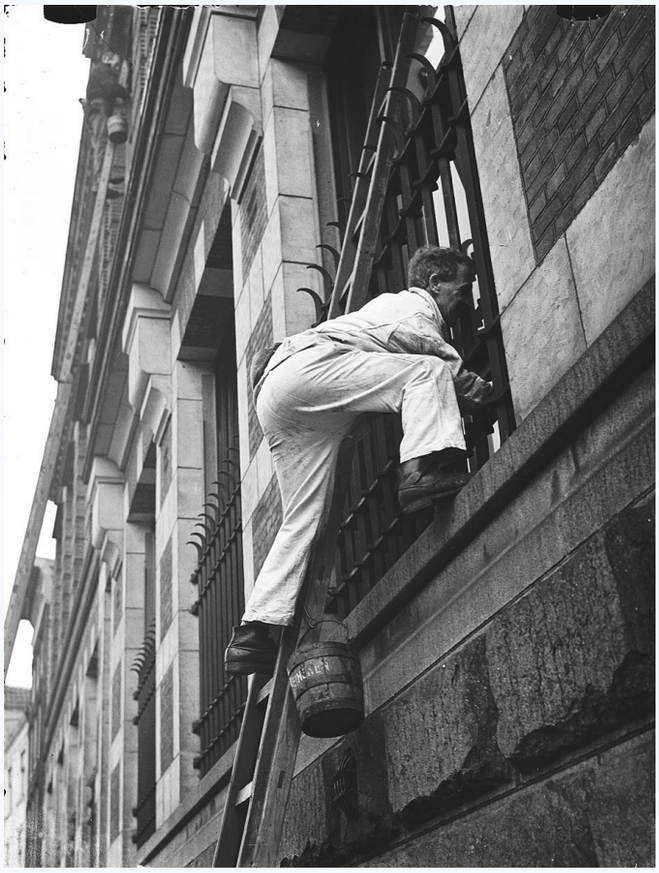

De wijze waarop in Nederland hoger gelegen ramen gewassen worden is gewijzigd door de invoering van arbo-regels waardoor de lengte van de te gebruiken ladders drastisch werd beperkt. Hierdoor moet op een andere manier worden gewerkt, bijvoorbeeld met een hoogwerker of een telescoop.
Vanaf 2006 mag een VCA-gekeurd bedrijf niet hoger dan 10 meter werken op een ladder.

VCA certificaat of VCA diploma.
Beide benamingen worden gebruikt voor hetzelfde. Het VCA certificaat of diploma is het document, waarmee kan worden aangetoond dat je als glazenwasser VCA gecertificeerd bent volgens de normen die de Stichting Samenwerken voor Veiligheid heeft opgesteld.

Het is een landelijke opzet en wordt in Nederland tegenwoordig gezien als een belangrijk fundament voor het verkleinen van risico's op incidenten en lichamelijk letsel.

Wat is osmosewater?

Osmosewater is water dat vrij is van alle mineralen, virussen, medicijnen, zware metalen, bacteriën, pesticiden en vuildeeltjes.
Het is water in zijn puurste vorm. Glazenwassers en schoonmaakbedrijven gebruiken osmosewater omdat de kans op strepen en vuilresten hierdoor kleiner is.

Voor historische glassoorten en glas in lood ramen adviseren wij deze te laten wassen met osmosewater.
Denk aan het weer, vogelpoep, ronddwarrelend zand en stof, of andere aanslag. Daarom is het aan te raden in ieder geval elke 6 tot 8 weken de ramen buitenshuis schoon te maken. Binnenshuis voldoet eens in de twee tot vier maanden voor de meeste huishoudens.

Foto rechts: Standbeeld voor de glazenwasser in Chapelstreet Londen UK.

Laat een volledige en duidelijke offerte uitbrengen.

Wanneer u met een glazenwassersbedrijf in overleg bent over het uitbrengen van een offerte moet u letten op de volgende zaken:

1. Kies voor een VCA gecertificeerd bedrijf. Hier komen wij later op terug.
2. In de offerte moet duidelijk zijn of alleen de ramen worden gewassen of ook de kozijnen een schoonmaakbeurt krijgen. Het heeft de voorkeur om beiden gelijktijdig te laten uitvoeren.
3. Geef desnoods op tekening aan welke ramen en kozijnen gewassen moeten worden.
4. Verplicht de opdrachtnemer zich te houden aan de arbowetgeving en VCA normen en leg dit ook vast in de schriftelijke opdracht.
5. Bepaal waar precies ladders mogen worden neergezet en stel regels op voor gebruik van de hoogwerker. Bijvoorbeeld een maximaal gewicht van de hoogwerker op een grasmat.
6. Laat een offerte opstellen waarin duidelijk de volgende zaken staan:

- De frequentie van de glasbewassing.
- Het uurtarief of de totale aanneemsom.
- Welke personen de glasbewassing uitvoeren.
- De kosten voor materialen c.q. de hoogwerker.
- Na uitvoering van de werkzaamheden een controle en eventuele akkoord bevinding door de opdrachtgever
- Welke duurzame/milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen moeten worden gebruikt.

7. Laat vastleggen dat de opdrachtnemer verzekerd is tegen Wettelijke Aansprakelijkheid bij schade aan derden.
8. Bepaal een jaarlijkse CBS geharmoniseerde consumentenprijsindex.
9. Bepaal een opzegtermijn en de wijze waarop kan worden opgezegd.

Elk monument is anders en elke monumenteigenaar heeft andere wensen. Daarnaast is de schoonmaakfrequentie van de binnenramen veelal niet gelijk aan de glasbewassing frequentie aan de buitenzijde. Het is dus zaak om deze werkzaamheden goed op elkaar af te stemmen. Wordt vervolgd.

---

13. Kijk & vergelijk.

Foto boven Panoramafoto van Enschede in 1924.

Enschede was in 1924 zeker geen dorp. De industriële ontwikkeling van de textiel was volop gaande getuige het aantal fabrieksschoorstenen. In de jaren twintig van de vorige eeuw was het NVV (voorganger van de FNV) bij diverse acties betrokken ter verbetering van de lonen. In november 1924 kwam er een aanval op de pas verworven achturendag (6 dagen x 8 = 48 uur, er werd nog op zaterdag gewerkt!). Vroeger was vaak alles beter maar dat geld zeker niet voor de arbeidsomstandigheden in de textielindustrie.

1924 en 2023, een wereld van verschil maar Enschede heeft zich in de afgelopen bijna 100 jaar van een textielstad ontwikkeld tot een dynamische stad met ruim 160.000 inwoners. Het is inmiddels de grootste stad in de regio en Overijssel en staat zelfs op plaats 14 van de grootste gemeenten in Nederland. De universiteit Twente, de Saxion Hogeschool de dienstensector en het midden en klein bedrijf vormen de basis voor een gezonde economie.
Ware schoonheid zit van binnen. Dat geldt zeker voor Enschede. We hebben geen prachtig bewaarde binnenstad of tientallen eeuwenoude gebouwen, maar Enschede is zeker een enorm historische stad die gebouwd is op stoom en strijd. Want beschrijf je Enschede, dan beschrijf je de veerkracht van de stad: in Enschede worden namelijk grote tegenslagen overwonnen en crisissen benut. De stad overleefde o.a. de opkomst én teloorgang van de textielindustrie tussen de 18e en 20e eeuw, drie stadsbranden, de wereldwijde economische crisis, tientallen verwoestingen en bombardementen tijdens de Tachtigjarige Oorlog en Tweede Wereldoorlog en de meest recente en gevoelige ramp uit de geschiedenis: de vuurwerkramp op 13 mei 2000. Enschede is een stad die altijd weer opstaat, tomeloze veerkracht maakte Enschede tot de stad die ze nu is. Bron: Enschede.

---

14. Werelderfgoed Unesco: Stelling van Amsterdam, Grachtengordel Amsterdam en Droogmakerij de Beemster.

De drie werelderfgoed-gebieden Stelling van Amsterdam, Grachtengordel Amsterdam en Droogmakerij de Beemster zijn heel verschillend. Toch hebben zij ook veel met elkaar gemeen. Zo dragen de Beemsterpolder en de Grachtengordel heel duidelijk het stempel van de Gouden Eeuw, een periode waarin Nederland een ongekende culturele en economische welvaartsgroei doormaakte. Van latere datum is de Stelling van Amsterdam. Deze laatnegentiende-eeuwse militaire verdedigingslinie heeft een uniek ensemble aan forten en waterwerken in het vlakke landschap rondom Amsterdam achtergelaten. Het was destijds, net als de Grachtengordel en de Beemster, een heel ambitieus en innovatief project.

---

15. De Rooms-Katholieke Kerk "Onze Lieve Vrouw van de Heilige Rozenkrans"

Foto's: SCEE.

De Rooms-Katholieke Kerk "Onze Lieve Vrouw van de Heilige Rozenkrans" en de pastorie zijn gelegen aan de Kerkstraat 14-16 in Glanerbrug.
De kerk is gebouwd in de periode 1902 - 1903 naar een ontwerp van de architect A. Tepe. De pastorie werd door de bouwkundige A.L. Clemens ontworpen en gebouwd in 1907.

De kerk en de pastorie zijn een gemeentelijk monument.

Sinds enkele jaren kampt de Rooms-Katholieke geloofsgemeenschap met financiële problemen. Dat wil zeggen dat het onderhoud en de exploitatie van de kerk onder grote druk staan en dat is op termijn niet meer vol te houden.
De pastoraatsgroep heeft verschillende voorstellen gemaakt waarover de parochianen zich kunnen uitspreken. Aanvankelijk werd nog een optie opengehouden om de kerk te verkopen aan de Syrisch Orthodoxe Kerk maar hiervoor bleek later toch geen belangstelling.

In januari jl. heeft de geloofsgemeenschap van de kerk zich uitgesproken om de kerk en de pastorie definitief af te stoten. De opbrengsten hiervan wil men dan besteden aan een renovatie van het parochiehuis en deze tevens geschikt te maken voor kerkbijeenkomsten. Het kerkbestuur gaat nu in overleg met het Aartsbisdom Utrecht om de kerk aan de eredienst te onttrekken. Op dit moment is nog niet bekend wanneer een definitief besluit hierover zal worden genomen.

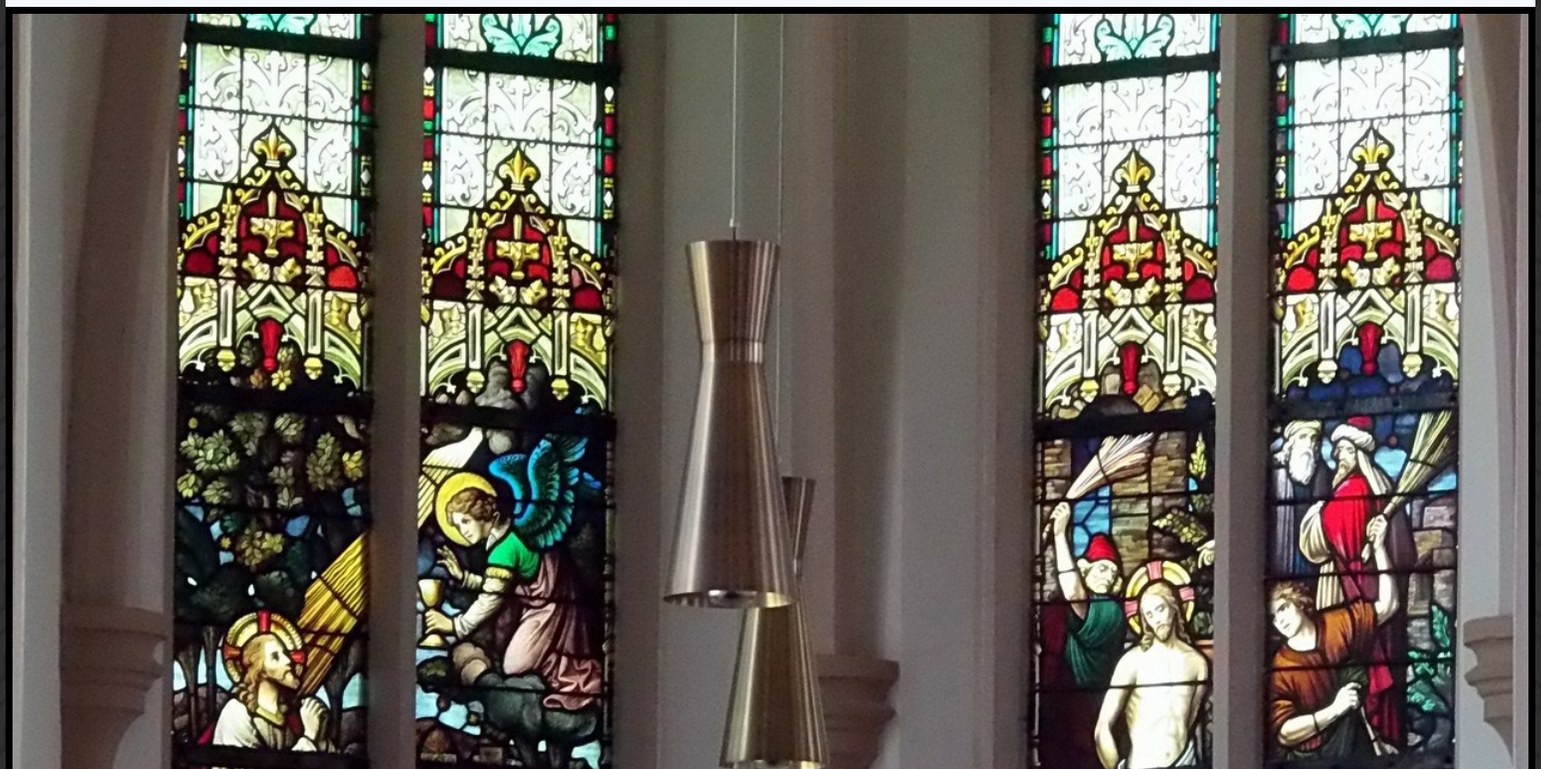

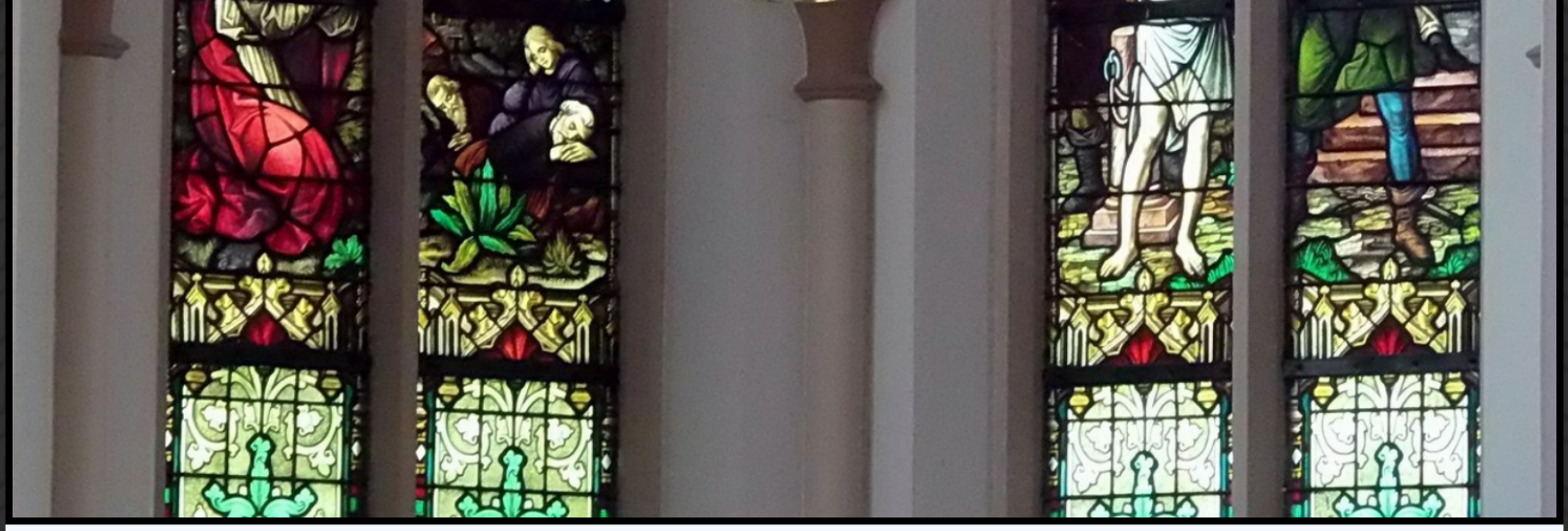

Meer informatie overr deze Rooms-Katholieke kerk, klik **HIER**

Over de leegloop van de kerken in Nederland heeft Diaken Hans Nijhuis een interessant boek geschreven. Zijn gedachten en ideeën voor een vitale geloofsgemeenschap worden in zijn boek haarscherp weergegeven. Meer informatie dit boek? Klik **HIER**

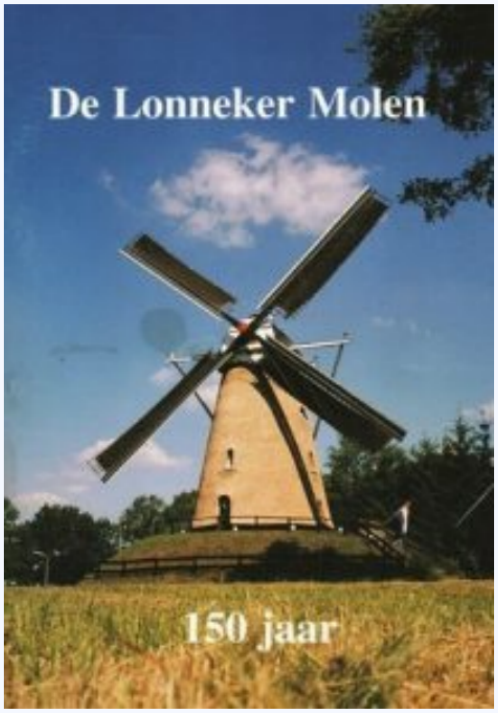

16. De Boekenshop.

De Lonneker Molen.

Soort: Historie Lonneker molen Enschede
Schrijver[s]: Gerard Vaanholt
ISBN: 90 70 041 12X
Aantal pagina's: 48
Jaar van uitgifte: 2000
Afmeting: 15 x 22 cm.
Conditie: in goede staat
Bijzonderheden:
Uitgave van de stichting Lonneker molen ter gelegenheid van het 150 jarig bestaan van de molen.

Prijs: € 10,50 inclusief verzendkosten in NL.

---

17. Duurzaamheid in het interieur.

Interieur Huis Zonnebeek Enschede. Foto: SCEE..

Duurzaamheid is actueler dan ooit. Met de fors gestegen gas- en elektriciteitsprijzen is het voor veel monumenteigenaren een uitdaging om de energierekening te kunnen betalen. Verduurzamen is dan de meest voor de hand liggende optie. Daarbij is er veel aandacht voor wat maatregelen doen met het aanzien van het exterieur. Denk aan zonnepanelen, het vervangen van glas of het plaatsen van luchtwarmtepompen. Echter: in veel gevallen is de impact op waardevolle, kwetsbare interieurs veel groter.
Zeker nu is het belangrijk oog te hebben én te houden voor de monumentale waarden van een monument. Wat betekent het als deze waarden door duurzaamheidsmaatregelen dreigen te verdwijnen? Hoe gaan we om met waardevolle interieurs en interieuronderdelen en hoe behouden we die voor toekomstige generaties? En is het soms misschien ook een optie om bepaalde monumenten of vertrekken in het stookseizoen niet of zeer beperkt te gebruiken?
Zes sprekers gaan vanuit verschillende invalshoeken in op deze en andere kwesties.
Ze geven inzicht in interessante verduurzamingsprojecten en delen graag hun ervaringen en kennis met u.

Aanmelden

De bijeenkomst kan (beperkt) live **of (onbeperkt) online** gevolgd worden. Dit kunt u bij uw aanmelding aangeven.
De bijeenkomst is gratis, maar aanmelden is wel nodig. U ontvangt een bevestiging per mail over uw wijze van deelname. Voor online ontvangt de link een/twee dag(en) van tevoren.
Klik **HIER** om u aan te melden en het programma.

---

18. Samenvatting Modelreglement Kleine VvE's beschikbaar.

De Werkgroep Modernisering Appartementsrecht Nederland heeft een samenvatting van het Modelreglement bij splitsing in appartementsrechten Kleine Vereniging van Eigenaars 2021 (MR Kleine VvE's) ontwikkeld. Deze publieksversie (pdf) legt in eenvoudige taal de regels binnen een kleine VvE uit en hoe deze toe te passen.

Bron: Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB)
Foto: SCEE.

---

19. De bioscoopcultuur van Enschede (4.) Concertgebouw Irene - Noorderhagen

Het pand van Concertgebouw Irene aan de Noorderhagen in 1988.
Zaalcapaciteit: 602 zitplaatsen.
Opening: 1942 – Sluiting 1954.
Eigendom van ‘Evangelie en Vrijheid’, de afdeling Enschede van de Nederlandse Protestantenbond.
Links op de foto is nog net het pand van de voormalige Bioscope Apollo te zien.
Foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

In 1910 werden in concertgebouw Irene af en toe tijdelijke filmvoorstellingen gegeven, meestal op drie achtereenvolgende dagen. Op 12 december 1910 werd geadverteerd voor een driedaagse filmvoorstelling op zaterdag 17, zondag 18 en maandag 19 december.
Men richtte zich op een beter gesitueerd publiek en dat blijkt wel uit de volgende tekst:
“Begeleiding van uitmuntende pianomuziek en duidelijke explicatie van den heer Van Lunteren.”
Ook de toegangsprijzen voor deze tijdelijke filmvoorstellingen lagen voor de eerste en tweede rang aanzienlijk hoger.
Zo betaalde men voor een gereserveerde plek één gulden, voor de eerste rang plekken 75 cent en voor de tweede rang 50 cent. Opvallend is echter dat de plaatsen voor de derde rang slechts 25 cent kostte, 5 cent minder dan wat men een jaar daarvoor betaalde in de Kinematografie.
Dit gegeven maakt duidelijk dat Irene, ondanks zijn insteek naar beter gesitueerde publiek, de lagere klasse ook de mogelijkheid bood de bioscoop te bezoeken.
De voorstellingen vonden uitsluitend in de avond plaats, met uitzondering van de zondag; dan startte men ’s middags om twee uur met gehalveerde entreeprijzen.

20. De Oosterkerk (gemeentelijk monument) gaat in 2023 sluiten.

De Oosterkerk Foto: SCEE)

Als het aan het kerkbestuur van de Gereformeerde Vrijgemaakte Gemeente Enschede ligt zal de 129 jaar oude kerk op de hoek van de Wilhelminastraat en de Oldenzaalsestraat worden verkocht.
Het is volgens het kerkbestuur wel de bedoeling dat de kerk een maatschappelijke functie blijft behouden.
Volgens dagblad Tubantia zal niet alleen de kerk maar ook het verenigingsgebouw de Blikopener en twee appartementen worden verkocht. De sluiting van de kerk moet nog wel worden goedgekeurd door de regionale vergadering van kerken. De laatste dienst in de kerk zal gehouden worden op 18 juni 2023.
Deze Gereformeerde kerk is in 1894 gebouwd naar een ontwerp van de Enschedese bouwkundige H.E. Zeggelink. Het is de enige kerk gebouwd naar een ontwerp van deze bouwkundige, De heer H.E. Zeggelink bouwde voornamelijk scholen met name in Lonneker.
De Oosterkerk is een gemeentellijk monument.
Meer foto's en informatie over deze kerk, klik **HIER**

Interieur van de Oosterkerk. Foto:SCEE.

---

21. Landgoed Herickhave

Uit de serie Twente ons Erfgoed: Landgoed Herinckhave gelegen in de gemeente Tubbergen. Muziek: Instrumentaal I like Chopin door Piotr Zylbert. Camera, editing en voice-over door John Haverkotte. Copyright berust bij John Haverkotte (johavideo@ziggo.nl)
Meer informatie over het landgoed, klik **HIER**

---

22. Het Rijksmonumentenregister.

Stadsvilla Het Witte Huis Oldenzaalsestraat. Rijksmonument. Foto: SCEE

In het Rijksmonumentenregister vind je gegevens van alle rijksmonumenten in Nederland. Het komt weleens voor dat er een misverstand is over wat beschermd is aan een monument en wat niet. Niet alle onderdelen van een rijksmonument worden genoemd in het register en dat heeft een reden. De bescherming betreft altijd de gehele onroerende zaak, dus zowel het exterieur als het interieur. Álle onderdelen (bestanddelen) van de onroerende zaak maken deel uit van het rijksmonument. Dit is automatisch het geval. Het is niet nodig om die bestanddelen in de registeromschrijving op te sommen. Dit en meer lees je in de leeswijzer. Wist je dat het register 63.000 gebouwde, aangelegde en archeologische rijksmonumenten bevat, waarvan het merendeel woonhuizen zijn? We werken al meer dan 50 jaar aan de registratie. Vind je een onvolkomenheid? Wij verbeteren het graag. Zoek in het rijksmonumentenregister het rijksmonument op waar het om gaat. Bij de gegevens over het rijksmonument kun je een vraag stellen.
Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

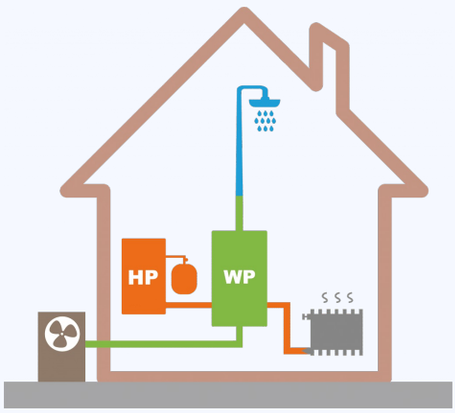

23. Steeds meer geschillen over warmtepomp.

Nederland is aan het verduurzamen en dat is te merken aan de burenruzies. Er zijn namelijk steeds meer conflicten over geluidsoverlast van warmtepompen of airco's waarbij men naar de rechter stapt. Een warmtepomp kan bijvoorbeeld behoorlijk veel lawaai maken, wat weer voor slaapproblemen kan zorgen. Burenruzie-expert van Nederland, meester Frank Visser, vertelt bij Dit is de Dag dat hij denkt dat dit probleem vanzelf zal worden opgelost.
"Vijftig jaar geleden werd je 's ochtends niet wakker van startende auto's. Als je nu niet vroeg naar je werk hoeft en in de straat gaan mensen het ijs van hun vooruit krabben, staan ze tien minuten met hun motor aan. Daar word ik wakker van, maar het komt niet in me op om het raam open te doen en te roepen dat het minder kan", geeft de rechter, die bekend is van programma's als Meester Frank Visser doet uitspraak en De Rijdende Rechter, als voorbeeld. Daarnaast zal innovatie er volgens hem ook voor zorgen dat er snel stillere versies op de markt komen.
Gedurende de pandemie is men meer gaan verbouwen en zeker toen de energiecrisis ontstond werd er gekeken naar de mogelijkheden voor het isoleren van woningen en het installeren van zonnepanelen. Het aantal meldingen over problemen bij verbouwingen steeg van 2021 naar 2022 met 41 procent. Dit terwijl de vraag naar juridische bijstand met 7 procent afnam.

24. Gratis waardestelling kerkinterieurs.

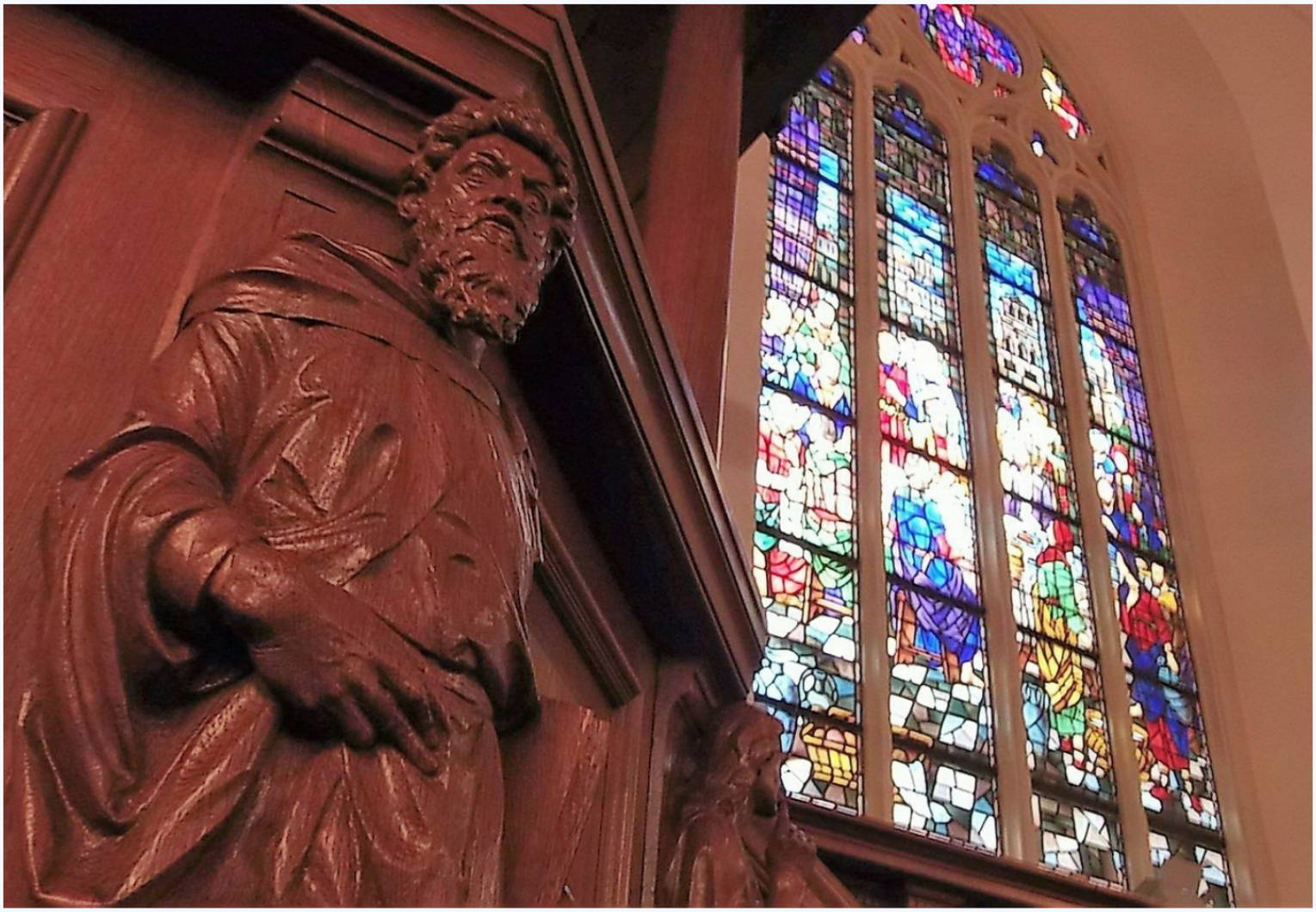

Gote Kerk Oude Markt. Foto: SCEE.

Interieurs van kerken en kloosters zijn meestal onzichtbaar. En dat terwijl deze interieurs een grote rijkdom aan religieus erfgoed bevatten. Het ensemble van religieus meubilair, kunstwerken en liturgische gebruiksvoorwerpen vertelt een krachtig erfgoedverhaal. Het is daarom cruciaal om de religieuze interieurs mee te wegen in de kerkenvisie. Kerkenvisiegemeenten kunnen daartoe gratis een waardenstelling van religieuze interieurs in hun gemeente opvragen bij Museum Catharijneconvent. Het museum beheert de nationale database van religieus erfgoed in kerken en kloosters en kan gemeenten dus een inkijkje geven in de binnenkant van deze belangrijke gebouwen. Kerkeigenaren kunnen zelfs zelf een inlog krijgen voor de database. Interesse? Stuur een mail aan Anique de Kruijf van het Catharijneconvent

25. Positief advies over conciërgewoningen.

De monumentencommissie van de gemeente Enschede heeft het college van B&W geadviseerd de voormalige conciërgewoningen van de Ambachtschool aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het Monumenten Advies Bureau, de externe adviseur van de gemeente Enschede, heeft de woningen als karakteristiek gewaardeerd. Aan de hand van deze uitkomsten zal het college van B&W binnenkort een definitief besluit nemen over de eventuele toekenning van de monumentstatus.
Wat de woningen bijzonder maakt is de oude kapvorm van de school, de zogenaamde mansardekap, die op de woningen bewaard is gebleven. In de Tweede Wereldoorlog is de school gebombadeerd en is de autenthieke kap niet meer hersteld. De voormalige school, de schoorsteen en de woningen vormen een aantrekkelijk erfgoedensamble.

Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Facebook Website

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.• Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden. • U kunt ook uw gegevens inzien en wijzigen. • Voor een goede ontvangst voegt u info@cultureelerfgoedenschede.nl toe aan uw adresboek.

Laposta